

NÊN BIẾT RÕ VỀ CÁI TRÍ

Trong Kinh Kim Cang, Đức Phật Thích Ca giảng về cái Trí như sau:

Hãy ví cái trí như những tinh tú, như một cái nhìn sai lầm, như một ngọn đèn, như một ảo ảnh, như một giọt sương, như một bọt nước, như một giấc mơ, như một cái chớp nhóang, như một đám mây.

Phải nhìn như thế tất cả những gì tùy thuộc cái khác.

Cái trí bị tùy thuộc. Nó là cái quả của một số nguyên nhân. Bạn không thể thủ tiêu nó. Bạn phải cố tìm cho ra những nguyên nhân này. Không phải tìm cách đốn bỏ các nhánh và lá của một cây mà bạn có thể xóa bỏ cây ấy. Phải tìm đến tận những rễ nằm sâu trong lòng đất, cũng như những nguyên nhân nằm sâu kín trong con người bạn. Cần phải hiểu rõ điều này.

Đức Phật dạy : Hãy ví cái trí như những tinh tú. Tại sao vậy? Tinh tú chỉ xuất hiện trong đêm tối. Khi bình minh đến và mặt trời mọc, tinh tú lẩn đi. Cái trí của bạn cũng vậy. Nó chỉ sống trong trạng thái không tâm thức. Khi mặt trời của tâm thức bắt đầu chói rạng, cái trí biến mất, y như những tinh tú. Bạn không thể dập tắt chúng được, vì chúng có hằng triệu. Giản dị , bạn chỉ ý thức chúng mà thôi.

Ví như một cái nhìn sai lạc. Khi mắt bạn đau, bạn thấy sự vật không đúng với sự thật như chúng đang là, hình ảnh không rõ rệt, không chính xác, có những đốm, những chấm đen. Tất cả những điều đó do con mắt gây ra, bạn không thể xóa bỏ hay ngăn cản được. Đơn giản, bạn chỉ cần một bác sĩ chuyên môn. Mắt của bạn cần một bác sĩ chăm sóc.

Đức Phật nói :”Tôi không phải là một triết gia, tôi là một y sĩ. Tôi không hiến bạn một giáo lý, tôi chữa trị bạn. Tôi không mang lại cho bạn một lý thuyết nhưng một phương cách thiền định. Tôi không giải nghĩa ánh sáng là gì. Giản dị , tôi chỉ giúp bạn mở rộng đôi mắt để bạn có thể thấy. Bạn không giúp đỡ người mù bằng những định nghĩa của ánh sáng, của những màu sắc. Bạn chỉ giúp y bằng cách trả lại nhãn quan cho dương sự. Bạn không thể giải nghĩa âm nhạc là gì cho một người điếc. Y chỉ biết rõ điều ấy khi y nghe được. Kinh nghiệm là cách giảng giải duy nhất.

Đức Phật nói với bạn hãy ví cái trí như một ngọn đèn. Tại sao ? Vì nó chỉ cháy bao lâu mà còn dầu do nó chứa. Khi dầu hết, đèn tắt ngay. Cái trí cũng giống như vậy : bao lâu mà còn dục vọng để nó theo đuổi thì nó vẫn còn sống. Đừng tìm cách dập tắt ngọn lửa. Giản dị, hãy ngưng châm thêm loại dầu dục vọng.

Dục vọng chứng tỏ rằng bạn không thỏa mãn với cái hiện tại, bạn ước muốn điều khác. Bạn không sống trong trạng thái đang là, trạng thái của một tấm gương. Bạn ham muốn, bạn ước mơ điều khác hẳn với cái đang là, bạn muốn áp đặt những ý kiến của bạn, những ước vọng cá nhân lên trên thực tế, bạn không bằng lòng thực trạng hiện hữu, chỉ muốn đổi thay nó đúng với nguyện ước của con tim bạn. Bởi thế, cái trí tiếp tục hoạt động vì nó chỉ sống nhờ sự bất mãn của bạn.

Bao nhiêu người đến hỏi tôi : “Làm sao dừng lại các tư tưởng?”. Họ muốn trực tiếp dừng chúng lại, nhưng điều đó không thể được. Các tư tưởng đó có bởi vì bạn có những dục vọng. Trừ khi bạn hiểu rõ chúng và để chúng lắng yên, chứ bạn không thể dừng chúng lại được, vì chúng là những sản phẩm phụ. Nhìn một xe ô tô chạy thoáng qua, bạn nghe thềm thỗng. Đức Phật đề nghị : Hãy nói :”Ô tô, ô tô”. Rồi thôi. Nếu một ham muốn nổi lên trong lòng bạn, hãy nói: “Ham muốn, ham muốn” và chấm dứt nơi đây. Nhưng , bạn thấy một xe ô tô đẹp và lòng bạn phát sinh ảo mộng muốn tậu nó. Chừng đó, một số tư tưởng nổi lên :”Làm sao để có xe ấy? Phải bán nhà hay không? Hay là đi vay tiền ngân hàng? Có cần làm nhiều tiền thêm? Bằng cách nào? Hợp lệ hay bất hợp lệ? Tôi cần phải có xe ấy?”.

Một chánh trị gia ngày nọ đến gặp tôi. Ông muốn ngừng lại các tư tưởng của ông : ông muốn thiền định. Tôi trả lời :”Trước hết hãy ngừng làm chánh trị; nếu không, làm sao ông có thể ngừng cái thể trí của ông được? Ông tham lam quá!” Khi bắt đầu nghề nghiệp, ông có bằng tiến sĩ văn chương. Tham vọng của ông khiến ông trở thành phó bộ trưởng, kế đó bộ trưởng và giờ đây ông hy vọng ghế thủ tướng của một tiểu bang. Ông nói với tôi:”Nhưng, tôi chỉ đến đây nhờ ông giúp tôi tập xả giãn và thiền định, để tôi có thể chống lại các địch thủ của tôi ! Nhưng ông lại khuyên tôi bỏ rơi nghề làm chánh trị? Tôi không thể làm việc đó”.

Nhưng ông không dứt bỏ dục vọng, làm sao ông có thể ngừng tư tưởng lại? Cái sau này giúp cái kia. Bạn muốn trở thành thủ tướng? Cái trí của bạn bắt đầu hoạt động và lập ra những chương trình:”Bây giờ, hãy xét lại tình hình và xem lại chúng ta tổ chức thế nào? Có đến cả một ngàn lẻ một bài toán phải giải quyết để thỏa mãn lòng ham muốn của bạn. Muốn thực hiện, điều này tạo nhiều tư tưởng. Bạn không thể trực tiếp dừng chúng nó lại.

Đức Phật còn nói thêm:”Hãy nhìn cái trí như một ảo

ảnh, một trò ảo thuật. Không có gì là thật cả, giống như một trạng thái hôn mê. Khi người chuyên môn thôi miên đã thôi miên bạn, nói;” Hãy xem kia, một thú vật đang đi tới, đó là một con lạc đà. Hình dáng một con lạc đà liền hiện ra trong trí của bạn. Đối với bạn, con thú thật sự đứng đó, bạn thấy nó, và mọi người đều cười rộ, vì chẳng một ai thấy con thú, chỉ trừ bạn.

Đức Phật còn nói thêm:”Cái trí của bạn là một cái hộp chứa ảo ảnh. Nó không ngừng tạo những ảo thuật, những điều tưởng tượng, không có mấy may thực tế, nhưng chúng trở thành có thật đối với những ai tin chúng. Nó là một ảo ảnh kỳ diệu.

Danh từ ảo thuật (magic) do danh từ Ấn Độ maya có nghĩa là ảo ảnh mà ra. Người ta tự tạo ra cho mình những ảo ảnh, và chính điều đó là những gì tất cả các bạn đang làm. Bạn nhìn một người đàn bà, nhưng bạn không thấy y “yathabutham”, đúng như y đang là. Vì thế mà về sau nảy sanh ra bao nhiêu thất vọng. Bạn thấy nhiều điều không có thật, chúng chỉ là những phóng chiếu của cái trí bạn tạo ra. Bạn phóng chiếu vẻ đẹp và bao nhiêu đức tánh khác nữa trên người đàn bà khốn khổ ấy. Nếu bạn đến lại gần hơn và có thể sống chung với nàng thì những ảo ảnh ấy lần hồi tan biến mất. Chúng không thể chống lại với thực tế. Cái sự thật của người đàn bà ấy thắng cuộc. Chừng ấy bạn có cảm tưởng mình bị lừa gạt và bạn nghĩ rằng nàng đã dối bạn.

Nhưng, nàng có làm tội gì đâu?! Chính nàng cũng có cảm tưởng ấy vì nàng đã tưởng tượng bao nhiêu điều về bạn. Nàng đã hình dung bạn như một ngọn núi, trong khi bạn không đáng là một ổ kiến xoàng. Cả hai đều cảm thấy thất vọng.

Một phụ nữ đến một văn phòng giúp tìm lại những người mất tích. Bà nói:”Chồng tôi đã mất tích đêm hôm qua.’ Những người giúp việc nói:”Chúng tôi sẽ cố gắng hết sức để tìm ông. Xin bà hãy tả hình dáng của ông.”

Sau một chập do dự, bà nói:”Ông ấy cao lồi một thước rưỡi, mang kiếng cận thật dày. Ông sới tóc, uống rượu nhiều, có lỗ mũi đỏ và có giọng nói rè...”

Bỗng nhiên bà dừng lại, suy nghĩ một chập và thêm rằng:”Thôi, hãy bỏ qua đi!”. Chính đó là những gì bạn nói khi bạn nhìn thấy được sự thật;”Hãy quên đi những điều ấy.”

Montréal, Hè 2000
Dịch giả: MINH-TÂM

Trăng Khuyết Một Góc Trời

Hạ đã chuyển sang thu
Lá thay màu sắc úa
Cơn mưa phùn vẫy búa
Khuây loãng khói sương mù

Em về qua đường vắng
Cánh rừng thưa thốt gầy
Hàng cây buồn đứng lặng
Không một ngọn gió lay

Nắng tháng mười lưa là
Thơm trên vạt áo hoa
Chút hương xưa vừa thoáng
Đã bay đi thật xa

Tìm đến góc công viên
Vắng anh để hò hẹn
Nhưng em vẫn thường đến
Kiếm chút gì khó quên

Ngày bây giờ thật ngắn
Chiều chưa buông tiếng chào
Hoàng hôn vội vã lặn
Cho đêm dài khát khao

Trăng khuyết một góc trời
Nhìn cánh sao đổi ngôi
Bỗng dung em bật khóc
Cho cuộc tình phai phôi

NhuLy
09-10-05